30/03/2021

Η «Κλίμαξ» προς τη Θέωση

/ Ορθόδοξες Προβολές

Η «Κλίμαξ» (κλίμακα, σκάλα) του οσίου Ιωάννου του Σιναΐτου, «Λόγος Ασκητικός, επονομαζόμενος Πλάκες Πνευματικαί», καταγράφει την πορεία του ανθρώπου προς τη θέωση ως ανάβαση σε μια σκάλα προς τον ουρανό.

Το έργο διαιρείται σε τριάντα κεφάλαια, τα οποία ωσάν βαθμίδες κλίμακος, αναβιβάζουν όσους τα ακολουθούν από τα χαμηλότερα στα υψηλότερα, από τα πρώτα στάδια στα τελειότερα της πνευματικής ζωής· συνιστά μια «ουρανοδρόνο κλίμακα», έναν πολύτιμο οδηγό – εγχειρίδιο όχι μόνο για μοναχούς, αλλά για όλους τους πιστούς κάθε εποχής.

Το έργο συνέγραψε ο όσιος Ιωάννης, ηγούμενος της Μονής του Σινά, κατά παραγγελία του οσίου Ιωάννου, ηγουμένου της Ραιθού. Ο όσιος Ιωάννης ο Σιναΐτης, ή Ιωάννης της Κλίμακος (6ος αι.), μετέβη στην έρημο του Σινά σε ηλικία 16 ετών. Μετά το θάνατο του Γέροντά του, αποσύρθηκε σε ασκητικό σπήλαιο και άσκησε την ησυχαστική ζωή επί 40 έτη. Σε προχωρημένη ηλικία τον αναβίβασαν σε ηγούμενο της Μονής του Σινά. Κοιμήθηκε την 30η Μαρτίου του 600, σε ηλικία 75 ετών.

1. Περί αποταγής. Αναχώρηση από τον κόσμο είναι το να μισήσεις με τη θέλησή σου πράγματα επαινετά για να επιτύχεις τα υπέρ φύσιν. Όλοι όσοι εγκατέλειψαν πρόθυμα τα βιοτικά, το έπραξαν αναμφιβόλως ή για τη μέλλουσα βασιλεία ή για τα πολλά τους αμαρτήματα ή για την αγάπη του Θεού.

2. Περί απροσπαθείας. Όποιος μίσησε τον κόσμο, αυτός γλίτωσε από τη λύπη. Ενώ

εκείνος που έχει «προσπάθεια» (= η μετά πάθους προσκόλληση) σε κάποιο από τα υλικά και ορατά, δεν έχει λυτρωθεί ακόμη από τη λύπη.
3. Περί ξενιτείας. Είναι η οριστική εγκατάλειψη όλων εκείνων που υπάρχουν στην πατρίδα μας και που μας εμποδίζουν να επιτύχουμε τον ευσεβή σκοπό της ζωής μας. Η ξενιτεία είναι ζωή μυστική, σκοπός που δεν βλέπεται, όρεξη της ευτελείας.
4. Περί υπακοής. Υπακοή σημαίνει ενταφιασμός της δικής μας θελήσεως και ανάσταση της ταπεινώσεως. Σημαίνει να αποθέσουμε τη δική μας διάκριση στην πλούσια διάκριση του Γέροντος.
5. Περί μετανοίας. Μετάνοια σημαίνει ανανέωση του βαπτίσματος, συμφωνία με τον Θεό για νέα ζωή. Μετάνοια σημαίνει σκέψη αυτοκατακρίσεως, αμεριμνησία για όλα τα άλλα και μέριμνα για τη σωτηρία του εαυτού μας.
6. Περί μνήμης θανάτου. Η μνήμη του θανάτου είναι καθημερινός θάνατος. Και η μνήμη της εξόδου μας από τη ζωή αυτή, είναι συνεχής στεναγμός.
7. Περί του χαροποιού πένθους. Να κρατάς σφικτά τη μακαρία χαρμολύπη, η οποία προέρχεται από την ευλογημένη κατάνυξη· και ακατάπαυστα να την καλλιεργείς μέχρις ότου σε ανυψώσει από τα γήινα και σε παρουσιάσει καθαρό εμπρός στον Χριστό.
8. Περί αοργησίας. Αοργησία σημαίνει ακόρεστη επιθυμία για ατιμία, όμοια με την απέραντη επιθυμία των κενοδόξων για έπαινο. Αοργησία σημαίνει νίκη κατά της ανθρώπινης φύσεως, που φαίνεται με την αναισθησία απέναντι στις ύβρεις.
9. Περί μνησικακίας. Μνησικακία σημαίνει κατάληξη του θυμού, φύλακας των αμαρτημάτων, μίσος της δικαιοσύνης, απώλεια των αρετών, δηλητήριο της ψυχής, σαράκι του νού.
10. Περί καταλαλιάς. Καταλαλιά σημαίνει γέννημα του μίσους, ασθένεια λεπτή, αλλά και παχειά· παχειά βδέλλα, κρυμμένη και αφανής, που απορροφά και εξαφανίζει το αίμα της αγάπης. Σημαίνει υπόκριση αγάπης, αιτία της ακαθαρσίας.
11. Περί πολυλογίας και σιωπής. Η πολυλογία είναι η καθέδρα της κενοδοξίας. Καθισμένη επάνω της η κενοδοξία προβάλλει και διαφημίζει τον εαυτό της. Είναι σημάδι αγνωσίας, θύρα της καταλαλιάς, οδηγός στα ευτράπελα, πρόξενος της ψευδολογίας, σκορπισμός της κατανύξεως.
12. Περί ψεύδους. Κανείς συνετός άνθρωπος ας μη θεωρεί μικρό το αμάρτημα του ψεύδους, διότι το Πανάγιον Πνεύμα εξέδωσε εναντίον του την πιο φοβερή απόφαση: «Απολείς πάντας τους λαλούντας το ψεύδος» (Ψλ. 5,7).
13. Περί ακηδίας. Ακηδία σημαίνει παράλυση της ψυχής και έκλυση του νού, οκνηρία και αδιαφορία προς την άσκηση. Φέρνει ατονία την ώρα της ψαλμωδίας και αδυναμία την ώρα της προσευχής.
14. Περί γαστριμαργίας. Γαστριμαργία είναι η υποκριτική συμπεριφορά της κοιλίας, η οποία, ενώ είναι χορτασμένη, φωνάζει πως είναι ενδεής· και ενώ είναι παραφορτωμένη μέχρι διαρρήξεως, ανακράζει ότι πεινά. Γαστριμαργία είναι μία απάτη των οφθαλμών.

15. Περί αγνείας. Αγνεία σημαίνει απόκτηση της ασωμάτου φύσεως· ζηλευτός οίκος του Χριστού και επίγειος ουρανός της καρδιάς· υπερφυσική απάρνηση της ανθρωπίνης φύσεως.
16. Περί φιλαργυρίας (καθώς και περί ακτημοσύνης). Η φιλαργυρία είναι προσκύνηση των ειδώλων, θυγατέρα της απιστίας, προφασίστρια νόσων, μάντης γηρατειών, υποβολεύς ανομβρίας.
17. Περί αναισθησίας (για τη νέκρωση της ψυχής και για το θάνατο του νού, προ του σωματικού θανάτου). Η αναλγησία είναι πολυκαιρισμένη και μονιμοποιημένη αμέλεια, ναρκωμένη σκέψη, γέννημα των «προλήψεων». Είναι θύρα της απογνώσεως.
18. Περί ύπνου και προσευχής. Ο ύπνος είναι σπουδαίο συστατικό της φύσεώς μας, απεικόνιση του θανάτου, αργία των αισθήσεων. Είναι μεν ένας, αλλά έχει πλείστες αιτίες και αφορμές.
19. Περί αγρυπνίας. Ο άγρυπνος οφθαλμός εξάγνισε το νού, ενώ ο πολύς ύπνος πώρωσε την ψυχή. Η αγρυπνία είναι θραύση της σαρκικής πυρώσεως, φυγαδευτήριο των αισχρών φαντασιών.
20. Περί δειλίας. Η δειλία είναι νηπιακή συμπεριφορά μιάς ψυχής που γέρασε στην κενοδοξία. Η δειλία είναι απομάκρυνση της πίστεως, με την ιδέα ότι αναμένονται απροσδόκητα κακά.
21. Περί κενοδοξίας. Η κενοδοξία είναι ως προς μεν τη μορφή, μεταβολή της φυσικής τάξεως και διαστροφή των καλών ηθών και παρατήρηση παντός αξιομέμπτου πράγματος. Ως προς δε την ποιότητα, σκορπισμός των καμάτων, δόλιος κλέπτης του θησαυρού.
22. Περί υπερηφανείας. Η υπερηφανεία είναι άρνηση του Θεού, εφεύρεση των δαιμόνων, εξουδένωση των ανθρώπων, μητέρα της κατακρίσεως, απόγονος των επαίνων, απόδειξη ακαρπίας.
23. Περί λογισμών βλασφημίας. Από δηλητηριώδη ρίζα (τη μολυσμένη υπερηφάνεια) προέρχεται η ανέκφραστη βλασφημία. Είναι εχθρός και αντίπαλος φοβερότερος από κάθε άλλον.
24. Περί πραότητος και απλότητος. Η πραότητα είναι μια αμετακίνητη κατάσταση του νού, που παραμένει η ίδια και στις τιμές και στις περιφρονήσεις. Σημαίνει το να προσεύχεσαι ειλικρινώς για τον πλησίον σου.
25. Περί ταπεινοφροσύνης. Η ταπεινοφροσύνη είναι ανώνυμη χάρη της ψυχής, η οποία μπορεί να ονομασθεί μόνο από όσους τη δοκίμασαν εκ πείρας. Είναι ανέκφραστος πλούτος, ονομασία του Θεού, δωρεά του Θεού.
26. Περί διακρίσεως (περί διακρίσεως λογισμών και παθών και αρετών). Στους μεν αρχαρίους είναι η ορθή επίγνωση του εαυτού τους· στους μεσαίους είναι η νοερά αίσθηση· στους δε τελείους είναι η γνώση που έχουν από θεική έλλαμψη.
27. Περί ησυχίας (για την ιερά «ησυχία», τη σωματική και την ψυχική). Αρχή της ησυχίας είναι το να αποκρούει κανείς τους κτύπους (των δαιμόνων), διότι του

ταράζουν τον βυθό (της καρδίας).
28. Περί προσευχής. Ως προς την ποιότητά της, είναι συνουσία και ένωση του ανθρώπου με τον Θεό· ως προς την ενέργειά της, σύσταση και διατήρηση του κόσμου, συμφιλίωση με τον Θεό, μητέρα των δακρύων, έργο των Αγγέλων, τροφή όλων των ασωμάτων.
29. Περί απαθείας. Δεν είναι τίποτε άλλο παρά «εγκάρδιος ουρανός του νοός», ο οποίος λογαριάζει για παιγνίδια τις πανουργίες των δαιμόνων. Αυτή λοιπόν η απάθεια, «η τελεία των τελείων ατέλεστος τελειότης», αγιάζει τον νού και τον αρπάζει από τα υλικά.
30. Περί αγάπης, ελπίδος και πίστεως. Η μία, η πίστη, δύναται να επιτελέσει τα πάντα. Η άλλη, η ελπίδα, περικυκλώνει με το έλεος του Θεού και δεν καταισχύνει τον ελπίζοντα. Και η τρίτη, η αγάπη, δεν πέφτει ποτέ από το ύψος της. Αυτός που θέλει να ομιλεί για την αγάπη είναι σαν να επιχειρεί να ομιλεί για τον ίδιο τον Θεό.
ΑΓΙΟΥ ΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΣΙΝΑΪΤΟΥ, Κλῖμαξ. Εἰσαγωγή–κείμενον–μετάφρασις–σχόλια–πίνακες ὑπό ἀρχιμ. Ἰγνατίου, 3η ἔκδ. (Ὠρωπός: Ἱ. Μονή τοῦ Παρακλήτου, 1986). Ἀπόσπασμα]